

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
GRIGORE T. POPA IAȘI

Influențele genetice în afecțiunile de natura psihiatrică

Asistent universitar Dr. Setalia Popa

Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” Iași

Genetica psihiatrică

- subdomeniu al neurogeneticii comportamentale și al geneticii comportamentale
- studiază rolul geneticii în dezvoltarea tulburărilor mentale
  - alcoolism,
  - schizofrenie,
  - tulburarea bipolară
  - Autismul
- Polimorfismele genice pot induce, sau pot fi o parte din cauzele tulburărilor psihiatrice.
- Domeniu nou pentru o întrebare veche

„Sunt moștenite condițiile și abaterile comportamentale și psihologice?”.

Genetica psihiatrică - scop

- de a înțelege mai bine cauzele tulburărilor psihiatrice,
  - de a utiliza aceste cunoștințe pentru a îmbunătăți metodele de tratament și, eventual, de a dezvolta tratamente personalizate bazate pe profiluri genetice (vezi farmacogenomica).
  - de a transforma părți ale psihiatriei într-o disciplină bazată pe neuroștiințe.
-
- Progresele recente în biologia moleculară au permis identificarea a sute de variante (mutații) genice comune și rare care contribuie la apariția tulburărilor psihiatrice.

Genetica psihiatrică - istoric

- Cercetările asupra geneticii psihiatrice au început la sfârșitul secolului al XIX-lea cu Francis Galton (un fondator al geneticii psihiatrice)
  - care a fost motivat de activitatea lui Charles Darwin și de conceptul său de desegregare.
- Aceste metode de studiu s-au îmbunătățit ulterior datorită dezvoltării unor instrumente de cercetare clinice,
  - Anamnestice (epidemiologice – familiale)
  - Biometrice
- Studiile despre familie, gemeni și adopție - au demonstrat că genele influențează modul în care se manifestă aceste tulburări și s-a observat că tind să se agrege în familii.

Ereditatea și genetica

- Majoritatea tulburărilor psihiatrice sunt foarte ereditare;
  - ereditatea estimată pentru tulburarea bipolară, schizofrenia și autismul (80% sau mai mare) este mult mai mare decât cea a bolilor precum cancerul de sân și boala Parkinson.
  - Dacă într-o familie există un membru apropiat afectat de o boală mintală - cel mai mare factor de risc cunoscut,
- Eterogenitatea genetică - factor de risc
  - cauzală se referă la o situație în care două sau mai multe cauze pot induce independent același sindrom clinic.
  - clinică se referă la momentul în care o singură cauză poate duce la mai mult de un sindrom clinic.
- O analiză comparativă sistematică a factorilor genetici comuni (GWAS) și unici a evidențiat seturi de gene cheie și procese moleculare care stau la baza tulburări neuropsihiatrice majore:

ADHD,	tulburări de anxietate,
tulburări ale spectrului autist,	tulburare bipolară,
tulburare depresivă majoră	schizofrenie.

Aceste studii sunt utile pentru a pune un diagnostic corect și tratament eficient.

Testarea genetică în psihiatrie: abordări și probleme etice

- Demonstrată componenta ereditară a bolilor psihiatrice
- Studiile recente au identificat gene de predispoziție pentru depresie
- Descoperirile recente
  - înțelegerea mecanismelor bolilor psihiatrice,
  - identificarea de noi strategii terapeutice
  - dificultăți în înțelegerea și aplicarea testelor genetice în practica clinică
    - Etic (testarea la copii și / sau adulți)
    - Asimptomatic (identificarea unui diagnostic grav la pacienți care vor avea un debut tardiv al bolii sau care vor face o formă ușoară de boală)
    - Cum acordăm sfatul genetic pacientului și familiei acestuia
    - Cine trebuie să aibă acces la aceste informații...

Ce doriți să aflați și ce credeți că puteți afla cu ajutorul unei testări genetice?

- Cauza bolii
- Severitatea și prognosticul bolii
- Răspunsul la tratament al bolii
- Disponibilitatea unui tratament

Mod de a aduce dovezi palpabile!

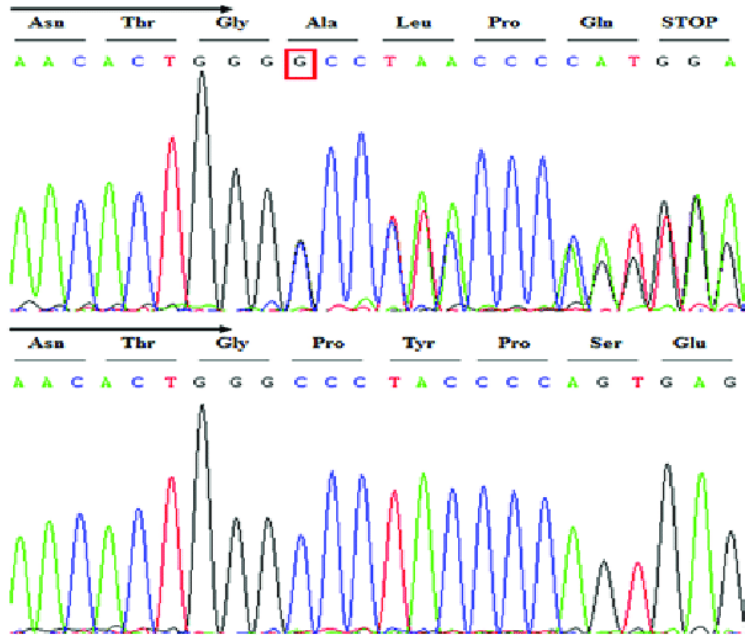
UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
GRIGORE T. POPA IAȘI

Tipuri de teste de diagnostic genetic

Cariotip, FISH, ArrayCGH, MLPA, PCR, Panele de gene, WES, NGS

Genetică moleculară

Secvențiere Sanger – identificarea succesiunii de nucleotide

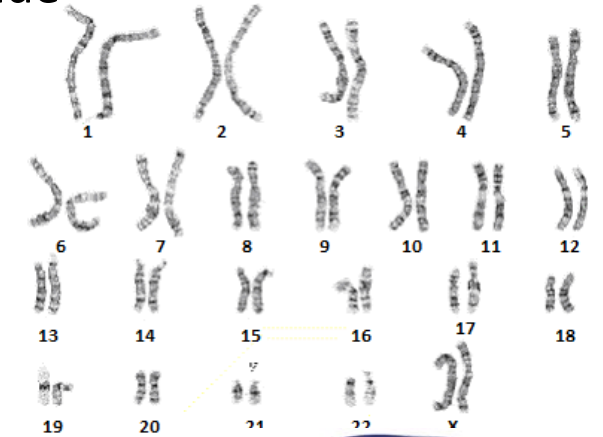
Dezvoltarea tehnicilor

NGS - WGS

Citogenetică

Cariotip - vizualizare molecule de ADN in ansamblu, > 5 milioane de nucleotide

ArrayCGH - dezechilibrelor de dozaj genic - la nivelul intregului genom

Clasificarea bolilor genetice

Boli cromosomiale

- Severe, asociază retard de creștere și dezvoltare, sindroame plurimalformative

Boli mitocondriale

- Boli cu manifestare la nivelul țesuturilor ce sunt mari consumatori energetici (SNC)

Boli monogenice

- Afectează o singură sau o pereche de gene, fenotip variabil

Boli multifactoriale

- Boli comune ale adultului (DZ, BCV, boli degenerative)

Boli prin mutații somatice

- Afectează țesuturi, grupuri izolate de celule - cancer

Teste genetice în psihiatrie

- Testele de diagnostic psihiatric – utilizate pentru a completa procesul de diagnostic în câteva situații clinice:
  - Prezicerea răspunsului sau a efectelor adverse ale unui medicament. **Markerii farmacogenetici** - deciziile terapeutice în psihiatrie, - scade riscul eșecului tratamentului și efectele secundare severe (testarea CYP450)
  - În anumite boli neurometabolice sau neurodegenerative, ganglioizidele și alte tulburări de depozitare, porfirii.
- Confirmarea unui diagnostic și susținerea selecției terapiei.
  - în sindromul X fragil, fenilcetonuria, sindromul Down și sindromul de deleție 22q11).
- Detectarea unei variante patogene rare poate deschide noi posibilități de îngrijire personalizată pentru purtători.
- Detectarea variantelor asociate cu un risc mai mare de tulburări psihiatrice majore, deși această posibilitate este controversată.

Medicul are responsabilitatea de a selecta testul cel mai potrivit pentru pacient

- Examen clinic și paraclinic complet
  - identificare diagnostic clinic corect, încadrarea într-un sindrom (dacă e cazul).
- Identificarea semnelor majore sugestive pentru o anumită genă sau familii de gene
- Evaluarea familiei și identificarea tipului de transmitere și penetrare a bolii în familie (există mutații cu transmitere DA; DX; RA; RX) – arborele genealogic
- În cazul imposibilității de încadrare într-un sindrom se identifică factorii de risc, se exclud factorii de mediu și se centrează studiul pe factorii de risc genetic (evaluați prin secvențiere – Panele, WES, WGS...)
- Interpretarea corectă a acestora – se cunoaște că 30-60% din rezultate sunt negative, dar acestea pot fi fals negative – interpretate de un specialist
  - Programele de analiza – imperfecte
  - Polimorfismele identificate pot acționa sinergic – studii de proteomică
  - Variantele genice identificate dificil de analizat – dificultăți de aliniere a secvențelor de ADN

Tipuri de paneele de gene disponibile

- Boli mendeliene cu manifestări psihiatrice
- Boli metabolice cu manifestare psihiatrică
- Evaluarea întârzierii în dezvoltarea neuromotorie
- Boli neuropsihiatrice cu debut precoce
- Testarea genelor din cascada serotoninei (transportor, receptor...), dopaminei, canalelor de calciu, receptorilor opioizi, etc...
- Identificarea polimorfismelor genice responsabile cu modificarea metabolizării medicamentelor, implicit interacțiune între medicamente.

BOLI	AR	AD	X-Linked	BOLI	AR	AD	X-Linked
X-linked adrenoleukodystrophy			X	Cobalamin G (cbIG) deficiency			
Glycine encephalopathy	X			Mucopolysaccharidosis type IIIB (MPS IIIB or Sanfilippo B); Charcot-Marie-Tooth disease type 2V	X	X	
Intellectual disability, enteropathy, deafness, peripheral neuropathy, ichthyosis, and keratoderma (MEDNIK) syndrome	X			N-acetylglutamate synthase deficiency	X		
Arginase deficiency	X			Niemann-Pick Disease Type C	X		
Metachromatic leukodystrophy	X			Ornithine transcarbamylase deficiency			X
Wilson disease	X			Hyperphenylalaninemia	X		
Maple syrup urine disease	X			Propionic acidemia	X		
Neurodegeneration with brain iron accumulation 4	X			Neuronal ceroid lipofuscinosis type 1 (CLN1)	X		
Hyperammonemia due to carbonic anhydrase VA deficiency	X			Hyperprolinemia type I	X		
Homocystinuria due to cystathionine beta-synthase deficiency	X			Tetrahydrobiopterin-deficient hyperphenylalaninemia due to 6-pyruvoyltetrahydropterin synthase deficiency	X		
Neuronal ceroid lipofuscinosis type 3 (CLN3)	X			Mucopolysaccharidosis Type IIIA (MPS IIIA or Sanfilippo A)	X		
Dopamine beta-hydroxylase deficiency	X			Creatine transporter deficiency			X
Maple syrup urine disease	X			Lysinuric protein intolerance	X		
Krabbe disease	X			Citrin deficiency	X		
Fabry disease			X	Hyperornithinemia-hyperammonemia-homocitrullinuria syndrome	X		
Mucopolysaccharidosis	X			Riboflavin transporter deficiency		X	
Glutathione synthetase deficiency	X			Brown-Vialetto-Van Laere syndrome	X		
Tay Sachs disease	X			DiGeorge syndrome		X	
3-hydroxy-3-methylglutaryl (3HMG)-CoA lyase deficiency	X			Tyrosine hydroxylase deficiency	X		
Lesch-Nyhan syndrome			X	Neuronal ceroid lipofuscinosis 2 (CLN2)	X		
				Methylmalonic aciduria and homocystinuria,	X		

Vă Mulțumesc!

- Date de contact
  - Setalia Popa
  - Medic specialist Genetică Medicală
  - Asistent universitar Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” Iași
  - Secretar al Societății Române de Genetică Medicală (www.srgm.ro)
  - Tel. +4 0747407109
  - Email: setalia.popa@umfiasi.ro sau setalia_popa@yahoo.com

